

ตัวเร่งปฏิกิริยาดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ต
และอิทธิพลต่อพลวัตของพรรคการเมืองไทย
THE DIGITAL CATALYST: E-MOVEMENTS AND THEIR INFLUENCE
ON THAI POLITICAL PARTY DYNAMICS

ยุทธพร อิศรชัย*

Yuttaporn Issarachai*

สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

School of Political Science, Sukhothai Thammathirat Open University

*Corresponding Author E-mail: thaicampus1@hotmail.com

Received May 11, 2026; Revised July 21, 2026; Accepted July 26, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ระบุและวิเคราะห์ลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยและผลกระทบต่อวาทกรรมสาธารณะและการระดมทางการเมือง 2. วิเคราะห์เปรียบเทียบพลวัตการปรับตัวเชิงยุทธศาสตร์การสื่อสาร นโยบาย และอุดมการณ์ของพรรคการเมืองไทยที่เป็นกรณีศึกษา (ได้แก่ พรรคประชาชน พรรคภูมิใจไทย และพรรคชาติไทยพัฒนา) ในการตอบสนองต่อโครงสร้างโอกาสทางการเมืองและข้อเรียกร้องจากมวลชนดิจิทัล และ 3. อธิบายผลกระทบของการปะทะสังสรรค์ระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตกับโครงสร้างอำนาจรัฐ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์เชิงโครงสร้างและอุดมการณ์ของระบบพรรคการเมืองไทยในระยะยาว การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือการวิจัยเป็นการสืบค้นข้อมูลเพื่อหาปริมาณการค้นหาที่เกี่ยวข้อง (RSV) จาก Google Trends และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ตัวแทนพรรคการเมือง นักเคลื่อนไหว และนักวิชาการ รวมจำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์แก่นเรื่อง (Thematic Analysis) และการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ด้วยโปรแกรม ATLAS.ti

ผลการวิจัยพบว่า 1. การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตได้เปลี่ยนผ่านจากการกระทำรวมหมู่สู่การกระทำแบบเชื่อมโยง (Connective Action) ที่มีลักษณะกระจายศูนย์และไร้แกนนำ นำไปสู่การทะลุเพดานวาทกรรมสาธารณะ แต่ปรากฏการณ์ดังกล่าวก็ได้สร้างสภาวะห้องเสียงสะท้อน (Echo Chambers) ให้เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน 2. การปรับตัวของพรรคการเมือง ได้แก่ พรรคประชาชนวิวัฒนาการสู่พรรคการเมืองแบบแพลตฟอร์ม (Platform-Movement Party) ที่เน้น DIY Politics แต่ถดถอยสู่ปฏิบัตินิยมเมื่อพรรคเผชิญวิกฤต พรรคภูมิใจไทยใช้ยุทธศาสตร์ปฏิบัตินิยมดิจิทัลผ่านระบบอุปถัมภ์ (Digital Clientelism) จนประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง และพรรคชาติไทยพัฒนาใช้การปรับตัวแบบระมัดระวัง และ 3. ผลกระทบระยะยาว ได้แก่ 1. การกระตุ้นให้โครงสร้างอำนาจรัฐแบบดั้งเดิมต้องตอบสนองด้วยการใช้อำนาจเผด็จการดิจิทัล (Digital Authoritarianism) และ 2. นิติสงคราม (Lawfare) หรือการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือทางการเมืองซึ่งต่อมากลายเป็นเพดานจำกัดโอกาสสำหรับการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย

คำสำคัญ: การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ต, พลวัตพรรคการเมือง, การเมืองแบบอัลกอริทึม, นิติสงคราม, อำนาจนิยมแข่งขัน

Abstract

This research article aims to 1. Identify and analyze the characteristics of E-movements in Thailand and their impact on public discourse and political mobilization; 2. Comparatively analyze the strategic adaptation dynamics of communication, policy, and ideology of three case studies of Thai political parties (the study utilizes a comparative case study approach focusing on three political parties, namely the People's Party, Bhumjaithai Party, and Chartthaipattana Party), in response to political opportunity structures and demands from the digital mass constituencies; and 3. describe the impact of the interaction between E-movements and state power structures, which have contributed to long-term structural and ideological paradigm shifts in the Thailand's political party system. This study employed a qualitative research design underpinned by purposive sampling. The 5 key informants included representatives of party leaders, activists, and academics. Data collection involved digital data extraction (Google Trends) and structured interviews. Data analysis was conducted using thematic and discourse analyses with ATLAS.ti software.

The findings revealed that; 1. E-movements have evolved from collective action toward connective action characterized by decentralization and leaderless organization, enabling the expansion of public discourse boundaries; however, this phenomenon has also fostered the emergence of echo chambers. 2. Political party adaptation differed across cases: the People's Party evolved into a platform-movement party emphasizing DIY politics, but later shifted toward pragmatism when facing political crises; the Bhumjaithai Party successfully employed a strategy of digital pragmatism combined with digital clientelism, contributing to its electoral success; and the Chartthaipattana Party adopted a cautious adaptive approach. 3. The long-term impacts include: 1. compelling traditional state power structures to respond through digital authoritarianism, and 2. the rise of lawfare, or the use of legal mechanisms as political instruments, which has subsequently become a structural constraint limiting opportunities for democratic development in Thailand.

Keywords: E-Movements, Political Party Dynamics, Algorithmic Politics, Lawfare, Competitive Authoritarianism

บทนำ

ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2562–2567 การเมืองไทยเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญภายใต้พลวัตใหม่ที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทเป็น “ตัวเร่งปฏิกิริยา” (Digital Catalyst) ต่อกระบวนการทางการเมือง สภาพแวดล้อมการสื่อสารได้ขยายจากเวทีออฟไลน์สู่ “พื้นที่สาธารณะเครือข่าย” (Networked Public Sphere) ที่ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและระดมพลทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง (Castells, 2008) ความเปลี่ยนแปลงนี้เห็นได้ชัดเจนตั้งแต่การเลือกตั้งทั่วไปใน พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นครั้งแรกที่พรรคการเมืองนำนวัตกรรมสื่อสังคมออนไลน์มาใช้อย่างเต็มรูปแบบ ตัวอย่างเช่น การเกิดขึ้นของพรรคอนาคตใหม่ที่สามารถเจาะกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก (First-time Voters) ด้วยวาทกรรม “ฟ้ารักพ่อ” บนสื่อสังคมออนไลน์ ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนโฉมหน้าการเมืองไทยไปสู่มิติใหม่

ที่ประชาชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้รับสารและผู้ผลิตสาร สามารถวิพากษ์วิจารณ์และกำหนดวาระทางการเมือง (Agenda Setting) จากล่างขึ้นบน ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่สื่อกระแสหลักและพรรคการเมืองผูกขาดการสื่อสารจากบนลงล่าง

ความสำคัญที่นำมาสู่การวิจัย คือ การปะทะสังสรรค์ระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ต (E-movements) กับโครงสร้างสถาบันทางการเมืองดั้งเดิม ที่ก่อให้เกิดภาวะชะงักงันและความผันผวนอย่างรุนแรง พรรคการเมืองในฐานะสถาบันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านผู้แทนจำต้องเผชิญกับแรงกดดันให้ปรับตัวอย่างฉับพลันเพื่อดึงดูดและรักษามวลชนดิจิทัล ท่ามกลางบริบทที่กลไกรัฐพยายามต่อต้านและกดปราบ ความขัดแย้งนี้ทำให้เกิดช่องว่างในการทำความเข้าใจว่า พรรคการเมืองจะอยู่รอดและวิวัฒนาการอย่างไรในสมรภูมิที่กติกาถูกกำหนดด้วยเทคโนโลยี จุดเปลี่ยนสำคัญ (Critical Juncture) เริ่มขึ้นเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ก่อให้เกิดแฮชแท็ก #Saveอนาคตใหม่ และลูกกลมกลายเป็นการเคลื่อนไหวของเยาวชน (คณะราษฎร 2563) ที่ปะทุขึ้นทั่วประเทศ การประท้วงเหล่านี้อาศัยสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะ Twitter (ปัจจุบัน คือ X) ในการระดมพลแบบไร้ศูนย์กลาง (Leaderless Movement) ผ่านแฮชแท็กที่แพร่หลายอย่างรวดเร็ว เช่น #เยาวชนปลดแอก และ #ธรรมศาสตร์จะไม่ทน ขบวนการเหล่านี้ท้าทายอำนาจรัฐและยับยั้งประเด็นการปฏิรูปโครงสร้างขึ้นมาพูดคุยในที่สาธารณะในระดับที่ไม่เคยมีมาก่อน (Lertchoosakul, 2022; วสุชน รักษ์ประชาไท และบัวชมพู มนต์ลักษณ์, 2567)

ความร้อนแรงทางการเมืองบนหน้าจอได้ส่งต่อพลังไปสู่คุหาเลือกตั้งใน พ.ศ. 2566 อย่างเป็นรูปธรรม พรรคก้าวไกล ประสบความสำเร็จอย่างถล่มทลายด้วยการใช้นวัตกรรม “DIY Politics” ผ่านแพลตฟอร์มอย่าง TikTok ทำให้ผู้สนับสนุนกลายเป็น “หัวคะแนนธรรมชาติ” ผลิตสื่อหาเสียงเองโดยสมัครใจ จนพรรคสามารถคว้าชัยชนะเป็นอันดับหนึ่ง การเมืองบนท้องถนนและโลกออนไลน์ที่คึกคักได้กดดันให้พรรคการเมืองไทยจำต้องปรับตัวอย่างขนานใหญ่เพื่อความอยู่รอด ทว่าในขณะเดียวกัน โครงสร้างอำนาจรัฐดั้งเดิมก็มีได้นิ่งเฉยกลับตอบโต้ด้วยการใช้อำนาจนิยมดิจิทัล (Digital Authoritarianism) เพื่อควบคุมพื้นที่ออนไลน์และปราบปรามผู้เห็นต่าง (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2566)

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า การศึกษาที่ผ่านมา มักมองขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนแยกออกจากพรรคการเมือง โดยมองข้ามสายสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกัน ทฤษฎีการเมืองร่วมสมัยได้ให้กรอบอธิบายปรากฏการณ์นี้ กล่าวคือ แนวคิดสังคมเครือข่าย (Network Society) ของ Castells (2008) ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายการเคลื่อนย้ายอำนาจจากสถาบันทางการเมืองสู่พื้นที่ออนไลน์ แนวคิดการเปลี่ยนผ่านการกระทำรวมหมู่สู่การกระทำแบบเชื่อมโยง (Connective Action) ของ Bennett & Segerberg (2012) ใช้เพื่ออธิบายกลไกการระดมพลแบบไร้แกนนำผ่านแฮชแท็ก รวมถึงแนวคิดพรรคแบบแพลตฟอร์ม (Platform Party) ของ Gerbaudo (2019) ใช้เพื่อวิเคราะห์วิถีที่พรรคการเมืองดัดแปลงโครงสร้างตนเองเพื่อโอบรับพลังมวลชน อย่างไรก็ตาม ยังขาดการนำทฤษฎีเหล่านี้มาบูรณาการเพื่ออธิบายพลวัตของพรรคการเมืองภายใต้บริบทระบอบอำนาจนิยมแข่งขัน (Competitive Authoritarianism) อย่างประเทศไทย ที่ซึ่งอัลกอริทึมและข้อมูลถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทั้งในการปลดแอกและการกดปราบผู้เห็นต่างในเวลาเดียวกัน

ด้วยช่องว่างทางการวิจัยดังกล่าว บทความวิจัยนี้จึงมุ่งสังเคราะห์และอธิบายปฏิสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีดิจิทัล ภาคประชาชน และพลวัตการปรับตัวของพรรคการเมืองไทย เพื่อทำความเข้าใจว่า “ตัวเร่งปฏิกิริยาดิจิทัล” ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างโอกาสทางการเมือง (Political Opportunity Structure: POS) และส่งผลให้พรรคการเมืองต้องพลิกโฉมยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของตนอย่างไร ท่ามกลางสมรภูมิการเมืองยุคอัลกอริทึมที่มีความซับซ้อนและผันผวนสูง

จากความสำคัญของปัญหาและช่องว่างทางการวิจัยที่กล่าวมา นำมาสู่คำถามวิจัยหลัก คือ เทคโนโลยีดิจิทัลและการเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตส่งผลต่อพลวัตและการปรับตัวของพรรคการเมืองไทยในช่วง พ.ศ. 2562–2567 อย่างไร และเพื่อให้การค้นหาคำตอบเป็นไปอย่างลึกซึ้งและครอบคลุมมิติทางทฤษฎี ผู้วิจัยจึงได้กำหนด คำถามวิจัยย่อย จำนวน 3 ข้อ ดังนี้

1. การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตอาศัยการกระทำแบบเชื่อมโยงในการประกอบสร้างวาทกรรมสาธารณะ และเข้าไปเปลี่ยนแปลงโครงสร้างโอกาสทางการเมืองของไทยอย่างไร

2. พรรคการเมืองไทยที่มีบริบททางประวัติศาสตร์และอุดมการณ์แตกต่างกัน (กรณีศึกษา: พรรคประชาชน พรรคภูมิใจไทย และพรรคชาติไทยพัฒนา) มีพลวัตการปรับตัวเชิงยุทธศาสตร์การสื่อสาร นโยบาย และอุดมการณ์ เพื่อตอบสนองต่อโครงสร้างโอกาสทางการเมืองและข้อเรียกร้องจากมวลชนดิจิทัลที่แตกต่างกันอย่างไร

3. การปะทะสังสรรค์ระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตกับโครงสร้างอำนาจรัฐนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านกระบวนการทัศน์เชิงโครงสร้างและอุดมการณ์ของระบบพรรคการเมืองไทยในระยะยาวอย่างไร

การวิจัยนี้จึงก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งการขยายพรมแดนความรู้ทางรัฐศาสตร์ในประเด็น “พลวัตของพรรคการเมือง” ในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งช่วยอธิบายกระบวนการที่เทคโนโลยีเข้ามาท้าทายและเปลี่ยนรูปสถาบันทางการเมืองแบบดั้งเดิม นำเสนอข้อถกเถียงใหม่และหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการก่อตัวของ “พรรคการเมืองเคลื่อนไหว” ในประเทศไทย ซึ่งเกิดจากการหลอมรวมระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนบนโลกออนไลน์กับสถาบันพรรคการเมืองในระบบรัฐสภา รวมทั้ง “พรรคปฏิบัตินิยมทางการเมือง” ที่ผสมผสานการใช้ดิจิทัลเข้ากับการเมืองแบบอุปถัมภ์ของไทย และแนวทางขับเคลื่อนในภาคปฏิบัติ สำหรับพรรคการเมืองไทยยุคดิจิทัล ตลอดจนภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของการขับเคลื่อนวาระสาธารณะบนพื้นที่เครือข่าย ซึ่งจะช่วยลดความตึงเครียดและการแบ่งขั้วทางการเมืองได้อย่างสันติวิธี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อระบุและวิเคราะห์ลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย และผลกระทบต่อวาทกรรมสาธารณะและการระดมทางการเมือง

2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบพลวัตการปรับตัวเชิงยุทธศาสตร์การสื่อสาร นโยบาย และอุดมการณ์ของพรรคการเมืองไทยที่เป็นกรณีศึกษา (ได้แก่ พรรคประชาชน พรรคภูมิใจไทย และพรรคชาติไทยพัฒนา) ในการตอบสนองต่อโครงสร้างโอกาสทางการเมืองและข้อเรียกร้องจากมวลชนดิจิทัล

3. เพื่ออธิบายผลกระทบของการปะทะสังสรรค์ระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตกับโครงสร้างอำนาจรัฐ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านกระบวนการทัศน์เชิงโครงสร้างและอุดมการณ์ของระบบพรรคการเมืองไทยในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้ การวิจัยนี้ใช้การศึกษาเปรียบเทียบกรณีศึกษา (Comparative Case Study) โดยเปรียบเทียบตามขนาดพรรคพิจารณาจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 26 ด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์

เนื้อหาดิจิทัล (Digital Content Analysis) เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง ผู้กระทำการ และเทคโนโลยี

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1. กรณีศึกษา ผู้วิจัยคัดเลือกพรรคการเมืองโดยใช้หลักความหลากหลายสูงสุด (Maximum Variation) เป็นเกณฑ์พิจารณาจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ชุดที่ 26 ในการจัดว่าเป็นพรรคขนาดใหญ่มีจำนวน ส.ส. 100 คน ขึ้นไป พรรคขนาดกลางมีจำนวน ส.ส. 20-99 คน และพรรคขนาดเล็กมีจำนวน ส.ส. 1-19 คน ได้แก่ พรรคประชาชน (สส. จำนวน 151 คน) ในฐานะตัวแทนพรรคขนาดใหญ่ที่วิวัฒนาการสู่พรรคการเมืองและพึ่งพากระแสโซเชียลมีเดียเป็นหลัก พรรคภูมิใจไทย (สส. จำนวน 71 คน) ในฐานะพรรคขนาดกลางที่มีลักษณะปฏิบัตินิยมและใช้ยุทธศาสตร์ดิจิทัลเพื่อการอุปถัมภ์ และพรรคชาติไทยพัฒนา (สส. จำนวน 10 คน) ในฐานะพรรคดั้งเดิมขนาดเล็กที่มีฐานเสียงระดับท้องถิ่นที่ใช้การปรับตัวแบบระมัดระวัง เพื่อให้ครอบคลุมตัวแทนที่มีขนาดฐานเสียง อุดมการณ์ และระดับการปรับตัวที่แตกต่างกันอย่างเป็นรูปธรรม 2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้แทนระดับแกนนำกำหนดนโยบายของพรรคการเมือง 3 คน นักเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาสังคม 1 คน และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านดิจิทัลและการเมืองไทย 1 คน ทั้งนี้ เหตุผลที่จำนวนผู้ให้ข้อมูล 5 ท่านถือว่าเพียงพอสำหรับการวิจัยนี้ เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้น “ความลุ่มลึก” (In-depth) ของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชั้นนำหรือผู้เชี่ยวชาญระดับสูง (Elite Interview) ที่มีอำนาจตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ ประกอบกับงานวิจัยนี้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไปผสานกับการวิเคราะห์ข้อมูลร่องรอยทางดิจิทัล (Digital Footprints) ขนาดใหญ่จากระบบฐานข้อมูล Google Trends และแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งช่วยให้การวิเคราะห์บรรลุถึง “ความอิ่มตัวของข้อมูล” (Data Saturation) และสามารถอธิบายปรากฏการณ์ในภาพกว้างได้อย่างน่าเชื่อถือ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1. เครื่องมือช่วยกำหนดขอบเขตการศึกษา โดยผู้วิจัยทำการสืบค้นข้อมูลเพื่อหาปริมาณการค้นหาที่เกี่ยวข้อง (RSV: Relative Search Volume) จาก Google Trends เพื่อค้นหาจุดเปลี่ยนผ่านทางการเมือง (Critical Junctures) 2. แบบบันทึกข้อมูลพร้อมการจัดกระทำข้อมูล และ 3. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดย 1. การสร้างเส้นเวลาเหตุการณ์สำคัญช่วง พ.ศ. 2562-2567 2. การสกัดข้อมูลดิจิทัล (Digital Data Extraction) จาก Facebook และ X (Twitter) ของพรรคการเมือง และแกนนำในช่วงเวลาที่เป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญ และ 3. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้การประมวลผลผ่านโปรแกรม ATLAS.ti โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แก่นเรื่อง (Thematic Analysis) การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงข้ามกรณี (Cross-Case Comparative Analysis) พร้อมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ทั้งด้านข้อมูลและทฤษฎี

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย และผลกระทบต่อวาทกรรมสาธารณะและการระดมทางการเมือง

1.1 ลักษณะการเคลื่อนไหวและการระดมพลผ่านพื้นที่ดิจิทัล

การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยได้เปลี่ยนไปจากการกระทำรวมหมู่ ซึ่งอาศัยองค์กรและผู้นำที่ชัดเจน ไปสู่การกระทำแบบเชื่อมโยงซึ่งเทคโนโลยีเครือข่ายเป็นตัวจัดระเบียบ การเคลื่อนไหวแบบองค์กรและผู้นำการเคลื่อนไหว (Bennett & Segerberg, 2012) มีลักษณะกระจายศูนย์ และไร้แกนนำที่ชัดเจน โดยอาศัยเทคโนโลยีเครือข่ายและแฮชแท็กในการจัดระเบียบมวลชน ผู้วิจัยได้ใช้ Google Trends เพื่อหาค่า Relative Search Volume (RSV) ในการระบุจุดเปลี่ยนผ่านทางการเมือง (Critical Junctures) พบว่า ความสนใจบนพื้นที่ดิจิทัลจะพุ่งขึ้นสูงสุด (RSV = 100) ในช่วงที่เกิดสภาวะช็อกเชิงสถาบัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความสนใจสาธารณะ (RSV) ต่อเหตุการณ์จุดเปลี่ยนผ่านทางการเมืองในยุคดิจิทัล

ช่วงเวลา เหตุการณ์	เหตุการณ์จุดเปลี่ยน ผ่านทางการเมือง	คำค้นหาหลัก (Keywords)	ค่า RSV	ผลลัพธ์การตอบสนองทางการเมือง ระดมพล
ก.พ. 2563	ศาลรัฐธรรมนูญ สั่งยุบพรรค อนาคตใหม่	ยุบอนาคตใหม่	100	เกิดแฮชแท็ก #Save อนาคตใหม่ และการก่อตัว ของการชุมนุมเยาวชน
มิ.ย. 2565	การปลดล็อกและ บังคับใช้นโยบาย กัญชา	กัญชาเสรี	100	พรรคภูมิใจไทยยึดครอง วาระข่าวสารเพื่อตอกย้ำ ภาพลักษณ์ผลงาน
ส.ค. 2567	ศาลรัฐธรรมนูญ สั่งยุบพรรคก้าว ไกล	ยุบก้าวไกล	100	การอพยพฐานมวลชน ดิจิทัลเพื่อระดมทุนและ สมัครสมาชิกพรรค ประชาชน

คำอธิบาย: ค่า RSV 100 หมายถึง จุดสูงสุดของความนิยมสำหรับคำค้นหานี้ในช่วงเวลาที่กำหนด

ที่มา: ผู้วิจัย

ข้อมูลนี้สอดคล้องกับทัศนะของนักวิชาการผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1 ที่ระบุว่า “การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตเป็นจังหวะต่อเนื่องจากการใช้พื้นที่ออนไลน์ในการบ่นภายใต้ยุค คสช. ที่ไม่มีพื้นที่ออฟไลน์ในการแสดงความเห็น ความต่อเนื่องนี้จึงส่งผลให้อินเทอร์เน็ตกลายเป็นพื้นที่ที่คนรู้สึกว่าเขาไว้ใช้สื่อสารและระดมพลอย่างทรงพลัง” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1, สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2567)

1.2 ผลกระทบต่อวาทกรรมสาธารณะและปฏิบัติการนิติเคลื่อนไหว

ลักษณะเด่นของการกระทำแบบเชื่อมโยงคือความเป็นเครือข่ายแนวราบ การเคลื่อนไหวที่ไร้ผู้นำและการเคลื่อนไหวผ่านแฮชแท็ก สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อทฤษฎีวาทกรรมสาธารณะเกิดการสลาย “วัฒนธรรมความเงียบ” ทำให้ประเด็นการปฏิรูปโครงสร้างที่เคยเป็นเรื่องต้องห้ามสามารถทะลุพาดผ่านทฤษฎีวาทกรรมได้ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการเกิดขึ้นของการเคลื่อนไหวทางกฎหมายผ่านการณรงค์เข้าชื่อออนไลน์ เช่น กลุ่ม iLaw ที่เข้าชื่อเสนอการแก้ไขรัฐธรรมนูญ (ไอลอร์, 2565) นักกิจกรรมเคลื่อนไหวภาคประชาสังคมผู้ให้ข้อมูลหลัก

คนที่ 2 ได้ยืนยันถึงพลวัตนี้ว่า “การเคลื่อนไหวบนโลกอินเทอร์เน็ตมีส่วนให้สังคมหันมาสนใจประเด็นสิทธิและรัฐธรรมนูญมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2, สัมภาษณ์, 30 ธันวาคม 2567)

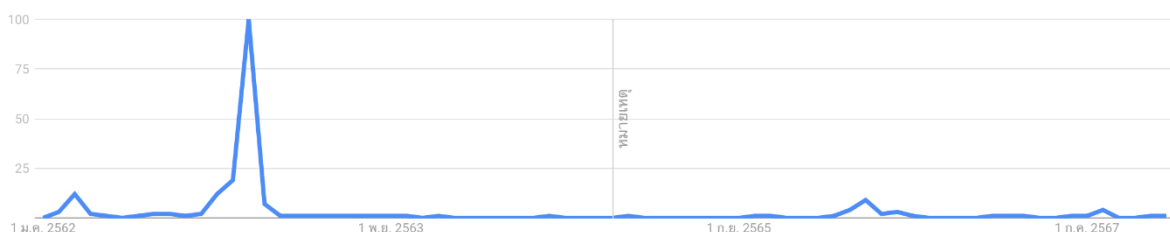
1.3 ผลด้านลบของแพลตฟอร์มดิจิทัลและการแบ่งขั้ว

แม้จะมีพลังในการระดมพล แต่พื้นที่ดิจิทัลกลับเผชิญกับสภาวะห้องเสียงสะท้อน (Echo Chambers) และการโจมตีด้วยข้อมูลเท็จ เนื่องจากอัลกอริทึมที่ให้ความสำคัญกับจำนวนผู้เข้าชมได้สร้างห้องเสียงสะท้อน ซึ่งนำไปสู่การแบ่งขั้วทางอารมณ์ (Affective Polarization) ที่รุนแรงในสังคมการเมือง (ยุทธพรอิสริชัย, 2566) ด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับผู้แทนพรรคการเมืองที่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า สื่อสังคมออนไลน์มีการใช้บัญชีปลอม (Fake accounts) หรือ IO ปั่นกระแสข่าวปลอม (Fake News) ซึ่งสภาพแวดล้อมเช่นนี้ทำให้บทสนทนาทางการเมืองตกต่ำลงและเกิดการแบ่งขั้วอย่างรุนแรง (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2568; ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2568)

2. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พลวัตการปรับตัวเชิงยุทธศาสตร์การสื่อสาร นโยบาย และอุดมการณ์ของพรรคการเมืองไทยที่เป็นกรณีศึกษา (ได้แก่ พรรคประชาชน พรรคภูมิใจไทย และพรรคชาติไทยพัฒนา) ในการตอบสนองต่อโครงสร้างโอกาสทางการเมืองและข้อเรียกร้องจากมวลชนดิจิทัล

2.1 พรรคประชาชน (อดีตพรรคอนาคตใหม่และพรรคก้าวไกล) เป็นต้นแบบของ “พรรคเคลื่อนไหว” (Movement Party) หรือ “พรรคแพลตฟอร์ม” (Platform Party) ที่ใช้รูปแบบการเมืองแบบลงมือทำเอง (DIY Politics) แนวทางนี้ได้เปิดโอกาสให้ผู้สนับสนุนมีส่วนร่วมในการรณรงค์ทางการเมืองกับพรรคได้อย่างอิสระ โดยไม่มีข้อจำกัดด้านรูปแบบหรือเนื้อหา (Sinpeng, 2024) ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3 ระบุว่า “พรรคใช้โซเชียลมีเดียในการรณรงค์หาเสียงจนกลายเป็นเรื่องปกติ และพรรคก็เปิดให้ผู้สนับสนุนนำคอนเทนต์ไปผลิตซ้ำจนกลายเป็นหวัคะแนนธรรมชาติ” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3, สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2568) แนวทางดังกล่าวส่งผลให้พรรคได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566

ข้อมูลจาก Google Trends ช่วงเหตุการณ์การยุบพรรคอนาคตใหม่ใน พ.ศ. 2563 ชี้ให้เห็นว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญดังกล่าว ระดับความสนใจและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนบนโลกออนไลน์กลับพุ่งสูงถึงขีดสุด (RSV = 100) (ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1) สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปรับโครงสร้างของพรรคการเมือง รวมถึงการเปลี่ยนขบวนการภาคประชาชนจากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่แนวปฏิบัติแบบ “การกระทำแบบเชื่อมโยง” (Connective Action) ซึ่งอาศัยเทคโนโลยีเครือข่ายเป็นเครื่องมือสำคัญในการรวบรวม ขยาย และเคลื่อนย้ายพลังมวลชนอย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน สภาพแวดล้อมเช่นนี้เองที่บีบให้พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ต้องปรับโครงสร้างเป็น พรรคการเมืองเคลื่อนไหว เพื่อโอบรับพลังมวลชนที่กำลังไร้ทิศทาง

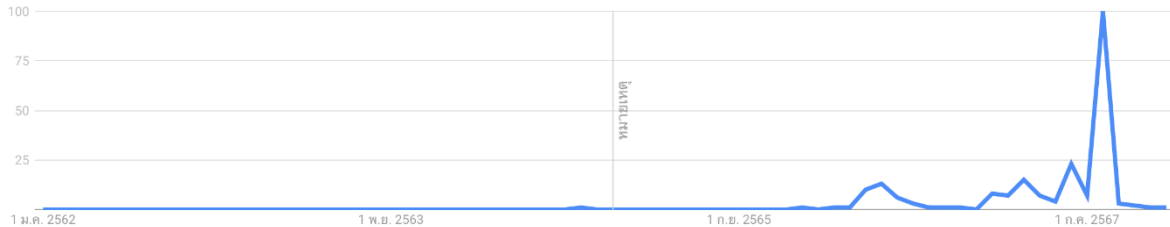

แผนภูมิที่ 1 กราฟแนวโน้ม Google Trends ในช่วงที่มีการยุบพรรคอนาคตใหม่ (กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563)

ที่มา: Google, “ยุบพรรคใหม่,” Google Trends, accessed Apr 1, 2026, google.com

อ้างอิงใน ยุทธพร อิสริชัย. (2569). ตัวเร่งปฏิริยาดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตและอิทธิพลต่อพลวัตของพรรคการเมืองไทย (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นอีกครั้งในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2567 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เปลี่ยนผ่าน (Critical Junctures) หลังศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยยุบพรรคก้าวไกล (RSV = 100) (ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2) พรรคประชาชนได้ใช้ช่วงเวลาดังกล่าวเป็น “หน้าต่างแห่งโอกาส” ในการผลิตวาทกรรมเรื่อง “ดีเอ็นเอทางการเมือง” เพื่อเชื่อมต่อความรู้สึกของมวลชนออนไลน์เข้ากับโครงสร้างพรรคใหม่

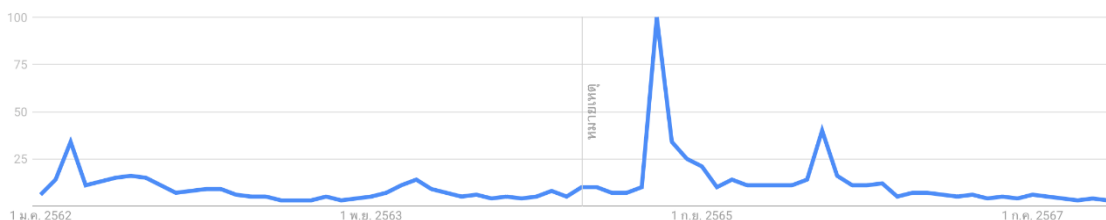

แผนภูมิที่ 2 กราฟแนวโน้ม Google Trends ในช่วงที่มีการยุบพรรคก้าวไกล (สิงหาคม พ.ศ. 2567)
ที่มา: Google, “ยุบก้าวไกล,” Google Trends, accessed Apr 1, 2026, google.com อ้างถึงใน ยุทธพร อิศรชัย. (2569). ตัวเร่งปฏิกิริยาดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตและอิทธิพลต่อพลวัตของพรรคการเมืองไทย (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อย่างไรก็ตาม หลังจากพรรคเผชิญกับวิกฤตหลังการถูกยุบพรรคใน พ.ศ. 2567 พรรคได้ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์มาใช้แนวทางปฏิบัตินิยม จึงเป็นที่มาของการลดบทบาทการสนับสนุนจากประชาชนในระดับรากหญ้า และหันไปสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มชนชั้นนำ ส่งผลให้พรรคประชาชนไม่สามารถรักษาความสำเร็จดังเดิมไว้ได้

2.2 พรรคภูมิใจไทย เป็นพรรคที่ใช้แนวทาง “ปฏิบัตินิยม” (Pragmatism) ผสานการใช้เทคโนโลยีนำไปสู่การเกิดแนวทาง “ดิจิทัลเพื่อการอุปถัมภ์” (Digital Clientelism) การเพิกเฉยต่อสงครามข้อมูลข่าวสารบน X (Twitter) แต่ใช้ Facebook กำหนดเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม (Micro-targeting) เพื่อสื่อสารนโยบายปากท้องและสวัสดิการอย่างเฉพาะเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4 ระบุว่า “ถ้าเราไม่ปรับตัวในการนำเสนอความคิดบนแพลตฟอร์มออนไลน์ก็ต้องสูญพันธุ์” โดยพรรคผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับเครือข่ายอุปถัมภ์เชิงพื้นที่ของบ้านใหญ่เพื่อเน้นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมตามสโลแกน “พูดแล้วทำ” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4, สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2568)

พรรคภูมิใจไทยแสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์การเพิกเฉยต่อกระแสความขัดแย้งเชิงโครงสร้างที่ปรากฏใน Google Trends (เช่น คำค้นหาเรื่องระบอบประชาธิปไตย) แต่กลับเลือกที่จะยึดครองพื้นที่การค้นหาในประเด็นปฏิบัตินิยม เช่น กัญชาและสวัสดิการ อสม. (RSV = 100) (ดังแสดงในแผนภูมิที่ 3) ซึ่งสะท้อนถึงการปรับตัวเพื่อรักษาฐานเสียงเดิมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่สาธารณะเครือข่าย

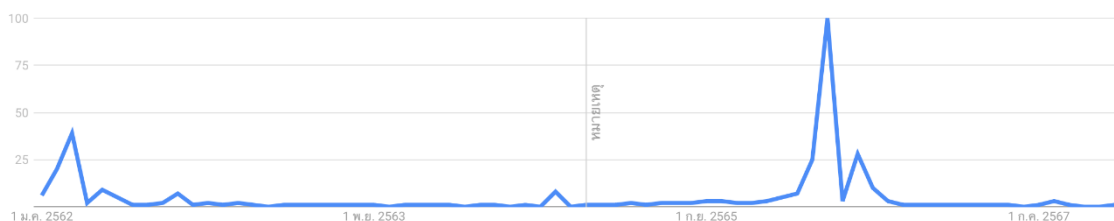

แผนภูมิที่ 3 กราฟแนวโน้ม Google Trends ในช่วงที่มีการเสนอขายปลดล็อกกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทย (มิถุนายน พ.ศ. 2565)

ที่มา: Google, “กัญชาเสรี,” Google Trends, accessed Apr 9, 2026, google.com อ้างถึงใน ยุทธพร อิศรชัย. (2569). ตัวเร่งปฏิกิริยาดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตและอิทธิพลต่อพลวัตของพรรคการเมืองไทย (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สอดคล้องกับการศึกษาที่ชี้ว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการสื่อสารนโยบายเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือระดับพื้นที่ (พระครูวิรูปัญญาสาร และพระมหาอนันต์ เจริญศิริพัชร, 2568) ผสานกับเครือข่ายบ้านใหญ่ซึ่งเป็นฐานสำคัญของพรรคภูมิใจไทย

2.3 พรรคชาติไทยพัฒนา เป็นพรรคการเมืองขนาดเล็กที่มุ่งเน้นการรักษาฐานเสียงในระดับพื้นที่ พรรคจึงเน้นการปรับตัว อย่างค่อยเป็นค่อยไปแบบระมัดระวัง (Cautious Adaptation) ความพยายามในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของพรรคชาติไทยพัฒนาสะท้อนให้เห็นผ่านแคมเปญ “WOW Thailand” เพื่อสื่อสารประเด็นความยั่งยืน ชูนโยบายการเมืองสีเขียวหรือการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความโดดเด่นทางนโยบายในโลกออนไลน์ ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 ได้เริ่มเห็นสัญญาณการเพิ่มขึ้นของความสนใจ (RSV) บน Google Trends (RSV = 65) (ดังแสดงในแผนภูมิที่ 4) จากการเริ่มสื่อสารแนวคิดความยั่งยืนและการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่มากขึ้น

แผนภูมิที่ 4 กราฟแนวโน้ม Google Trends ในช่วงที่มีการเปิดตัว “WOW Thailand”

ของพรรคชาติไทยพัฒนา (ตุลาคม พ.ศ. 2565-มกราคม พ.ศ. 2566)

ที่มา: Google, “พรรคชาติไทยพัฒนา,” Google Trends, accessed Apr 9, 2026, google.com อ้างถึงใน ยุทธพร อิศรชัย. (2569). ตัวเร่งปฏิกิริยาดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตและอิทธิพลต่อพลวัตของพรรคการเมืองไทย (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อย่างไรก็ตาม พรรคยังคงรักษาแกนกลางของการเมืองแบบประนีประนอมและเครือข่ายอุปถัมภ์เชิงพื้นที่ซึ่งเป็นแนวทางหลักของการเมืองแบบเดิมอยู่ ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5 ยอมรับว่า “แม้กระแสนโยบายจะสำคัญ แต่คะแนนเสียงที่จับต้องได้ในพื้นที่ออฟไลน์ยังคงเป็นหลักประกันที่มั่นคงที่สุดของพรรค” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2568)

ผู้วิจัยได้สรุปการเปรียบเทียบพลวัตการปรับตัวของทั้ง 3 พรรคการเมืองไทยที่เป็นกรณีศึกษาไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบพลวัตการปรับตัวและกลยุทธ์ของ 3 พรรคการเมืองไทยที่เป็นกรณีศึกษา

พรรคการเมือง	รูปแบบการปรับตัว	กลยุทธ์ดิจิทัลและแพลตฟอร์มหลัก	ฐานสนับสนุนและวาทกรรมหลัก	ผลกระทบและข้อจำกัด
พรรคประชาชน (อดีตพรรคก้าวไกล)	พรรคการเมืองเคลื่อนไหว (Movement Party)	กระจายอำนาจสู่มวลชน (DIY Politics) ผ่าน TikTok และ X	คนรุ่นใหม่ ขนชั้นกลางในเมือง / "อุดมการณ์-การเปลี่ยนแปลง"	ขยายฐานเสียงได้รวดเร็วที่สุด แต่เผชิญข้อจำกัดทางกฎหมายและการถูกยุบพรรค

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบพลวัตการปรับตัวและกลยุทธ์ของ 3 พรรคการเมืองไทยที่เป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

พรรคการเมือง	รูปแบบการปรับตัว	กลยุทธ์ดิจิทัลและแพลตฟอร์มหลัก	ฐานสนับสนุนและวาทกรรมหลัก	ผลกระทบและข้อจำกัด
พรรคภูมิใจไทย	ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) และระบบอุปถัมภ์สมัยใหม่ หรือ ดิจิทัลเพื่อการอุปถัมภ์ (Digital Clientelism)	มุ่งเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม (Micro-targeting) ผ่าน Facebook	กลุ่มฐานราก ต่างจังหวัด / "พูดแล้วทำ-ผลงานรูปธรรม"	รักษาอำนาจบริหารได้ ยั่งยืน แต่ขาดความนิยมจากกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งรุ่นใหม่
พรรคชาติไทยพัฒนา	การปรับตัวแบบระมัดระวัง (Cautious Adaptation)	ใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ เสริม ควบคู่ เครือข่ายออฟไลน์	เกษตรกร กลุ่มท้องถิ่นเดิม / "ความยั่งยืน-ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง"	ประคับประคองพรรคให้อยู่รอดได้ แต่ไม่สามารถสร้างกระแสความนิยมระดับชาติ

ที่มา: ผู้วิจัย

3. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ผลกระทบของการปะทะสังสรรค์ระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตกับโครงสร้างอำนาจรัฐ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์เชิงโครงสร้างและอุดมการณ์ของระบบพรรคการเมืองไทยในระยะยาว

ผลกระทบระยะยาวของการเคลื่อนไหวทางดิจิทัลไม่น่ามาซึ่งเสรีภาพทางประชาธิปไตยอย่างเห็นเด่นชัดเหมือนข้อสรุปจากการศึกษาที่ผ่านมาหลาย ๆ งาน ในทางตรงข้าม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกลับกระตุ้นให้โครงสร้างอำนาจรัฐดั้งเดิมปรับตัวเพื่อตอบโต้ผ่าน 2 กลไกหลัก ได้แก่

3.1 การโต้กลับด้วยอำนาจนิยมดิจิทัลและปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร

การเคลื่อนไหวดิจิทัลถูกตอบโต้จากอำนาจรัฐดั้งเดิมที่ปรับตัวสู่อำนาจนิยมดิจิทัล (Digital Authoritarianism) ผ่านปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operations) และปฏิบัติการด้วยผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ (Influencer Operations) ของรัฐเพื่อสร้างความสับสนและแบ่งแยกมวลชน (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2566) เพื่อสร้างความสับสนและลดทอนความชอบธรรมของพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามรัฐ ส่งผลให้การสาดโคลน (Smear campaigns) ในพื้นที่สาธารณะเครือข่ายได้กลายเป็นเครื่องมือปกติในการสกัดกั้นอิทธิพลของฝ่ายตรงข้าม

3.2 นิติสงคราม (Lawfare) และเพดานกระจกทางการเมือง

ผลกระทบเชิงโครงสร้างที่รุนแรงที่สุดคือการใช้อำนาจตุลาการในการยุบพรรคการเมือง (พรรคอนาคตใหม่ พรรคก้าวไกล) และการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 ตลอดจน พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ ต่อประชาชนและนักกิจกรรมทางการเมืองกว่า 1,900 ราย (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2567) นิติสงครามได้สร้าง “ความหวาดหวั่น” (Chilling Effect) และกลายเป็น “เพดานกระจก” (Glass Ceiling) ที่สกัดกั้นไม่ให้พลังของการเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ต แปรเปลี่ยนเป็นผลลัพธ์เชิงสถาบันที่ยั่งยืนได้ (Mérieau, 2022) สู่การปรับรื้อโครงสร้างอำนาจรัฐได้อย่างเบ็ดเสร็จ

อภิปรายผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 มีข้อค้นพบว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย มีลักษณะกระจายศูนย์ ไร้แกนนำ และขับเคลื่อนด้วยแฮชแท็กนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bennett & Segerberg (2012) ที่อธิบายถึงปรากฏการณ์การกระทำแบบเชื่อมโยง (Connective Action) ว่าเทคโนโลยีเครือข่ายได้เข้ามาแทนที่องค์กรที่มีลำดับชั้นแบบดั้งเดิมในการจัดระเบียบมวลชน นอกจากนี้ การเคลื่อนไหวที่สามารถทะลุพาดผ่านวัฒนธรรมความเงียบและขยับประเด็นเชิงโครงสร้างสู่สาธารณะ สอดคล้องกับแนวคิดพื้นที่สาธารณะเครือข่าย (Networked Public Sphere) ของ Castells (2008) และแนวคิดของไอลอร์ (2565) ที่ชี้ให้เห็นถึงพลังของนิติเคลื่อนไหว ผ่านการล่ารายชื่อออนไลน์ซึ่งกระตุ้นวาทกรรมสาธารณะอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยที่พบว่าแพลตฟอร์มดิจิทัลสร้างผลกระทบด้านลบจากสภาวะห้องเสียงสะท้อน (Echo Chambers) และข้อมูลเท็จ สอดคล้องกับงานศึกษาของยุทธพร อิสระชัย (2566) และ Lim (2025) ที่ระบุว่า อัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้ส่งเสริมประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเสมอไป แต่กลับตอกย้ำได้ “ทุนนิยมการสื่อสาร” และ “การเมืองแบบอัลกอริทึม” ซึ่งทำให้เนื้อหาที่ส่งเสริมการแบ่งขั้วและสร้างความเกลียดชังได้รับการถูกเผยแพร่ในโลกออนไลน์มากขึ้น ข้อค้นพบนี้ขัดแย้งกับอุดมคติทางเทคโนโลยีที่เชื่อว่าเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตจะส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

2. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ข้อค้นพบที่ว่า พรรคการเมืองมีการปรับตัวแตกต่างกัน โดยพรรคประชาชนวิวัฒนาการเป็นพรรคการเมืองด้วยนวัตกรรม DIY Politics นั้น สอดคล้องกับ ทฤษฎี Platform Party ของ Gerbaudo (2019) และการศึกษาของ Sinpeng (2024) รวมถึง della Porta (2015) Laohabut & McCargo (2024) ที่ชี้ให้เห็นถึงการหลอมรวมระหว่างพรรคการเมืองและขบวนการสังคม (Movement Party) เพื่อขยายฐานเสียงเยาวชน อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบเรื่องความสำเร็จของพรรคภูมิใจไทยที่ใช้กลยุทธ์ปฏิบัตินิยมดิจิทัล (Digital Pragmatism) ควบคู่กับเครือข่ายออฟไลน์นั้น ไม่สอดคล้องกับแนวคิดอุดมคติทางเทคโนโลยี (Techno-utopianism) ที่เชื่อว่าสื่อสังคมออนไลน์จะทำลายการเมืองระบบอุปถัมภ์ได้โดยอัตโนมัติ แต่การปรับตัวนี้กลับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Higashijima & Washida (2024) ที่ชี้ให้เห็นความยืดหยุ่นของพรรคการเมืองอนุรักษ์นิยมที่สามารถนำเทคโนโลยีข้อมูลมาอัปเดตเครือข่ายหัวคะแนนให้กลายเป็น “ดิจิทัลเพื่อการอุปถัมภ์” (Digital Clientelism) หรือ “ระบบอุปถัมภ์ดิจิทัล” ซึ่งสามารถใช้เจาะจงกลุ่มเป้าหมาย (Micro-targeting) เพื่อแจกจ่ายผลประโยชน์เชิงนโยบาย (เช่น นโยบายกัญชา และสวัสดิการอสม.) ชี้ให้เห็นถึงกลยุทธ์การปรับตัวของเครือข่ายอุปถัมภ์และพรรคการเมืองต่าง ๆ ทำให้พรรคแนวทางปฏิบัตินิยมสามารถใช้กลไกดิจิทัลเพื่อผสมผสานการเมืองแบบบ้านใหญ่ได้แม่นยำยิ่งขึ้น และต่อสู้เพื่อรักษาอำนาจรัฐไว้ได้อย่างมั่นคง

ในทางตรงข้ามข้อค้นพบนี้ได้ขยายพรมแดนทฤษฎีจากการชี้ให้เห็นสภาวะ “การล่มสลายจากภายใน” (Internal Hollowing-out) เมื่อพรรคแพลตฟอร์มเผชิญกับนิติสงคราม (Lawfare) การถูกยุบพรรคก้าวไกลโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญบีบให้พรรคประชาชนต้องละทิ้งมวลชนรากหญ้าเพื่อแสวงหาการประนีประนอมกับชนชั้นนำ (Elite accommodation) ดังนั้น ความสำเร็จของพรรคก้าวไกลในการสร้างการกระทำแบบเชื่อมโยง (Connective Action) ที่สอดคล้องกับทฤษฎีพรรคแพลตฟอร์ม (Platform Party) (Gerbaudo, 2019) และทฤษฎีพรรคแบบเคลื่อนไหว (Movement Party) (della Porta, 2015; Laohabut & McCargo, 2024) กลับมีความเปราะบางอย่างยิ่งต่อการล่มสลายภายใต้ระบอบอำนาจนิยมแข่งขันดังเช่นประเทศไทย หากพรรคไม่สามารถประสานทุนทางดิจิทัลเข้ากับความเข้มแข็งของพรรคในโลกออฟไลน์ได้อย่างแท้จริง (Mérieau, 2022)

3. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ข้อค้นพบที่ว่า ผลกระทบระยะยาวของการเคลื่อนไหวทางดิจิทัลนำไปสู่การตอบโต้ด้วยอำนาจนิยมดิจิทัลและนิติสงครามนั้น สอดคล้องกับงานศึกษาของจันจิรา สมบัติพูนศิริ (2566) ที่พบว่า ประเทศไทยใช้ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (IO) ในการสร้างความสับสนและแบ่งแยกมวลชน ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของ “ภาวะทางสองแพร่งของเผด็จการ” (Dictator's Dilemma) ที่รัฐต้องดิ้นรนรักษาสถานะเดิมผ่านการปั่นกระแสข่าวลวง ควบคู่กับการใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา นอกจากนี้ การยุบพรรคการเมืองและการดำเนินคดีทางการเมืองผ่านกลไกตุลาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mériau (2022) ที่สรุปว่า สถาบันทางกฎหมายและศาลรัฐธรรมนูญถูกใช้เป็นเครื่องมือสกัดกั้นพลังทางประชาธิปไตย ข้อค้นพบนี้เป็นการตอกย้ำให้เห็นว่า ไม่ว่าพลังการระดมพลทางอินเทอร์เน็ตจะทรงอิทธิพลเพียงใด การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างจะเกิดขึ้นไม่ได้และต้องปะทะกับ “เพดานกระจก” เสมอ หากปราศจากการปรับรีเซ็ตโครงสร้างทางกฎหมายและอำนาจของเครือข่ายชนชั้นนำในระบอบอำนาจนิยมแข่งขันของสังคมการเมืองไทยไปพร้อมกับการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการและกลุ่มพลังทางสังคมต่าง ๆ

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ในบริบทการเมืองไทย ผู้วิจัยได้พัฒนาทฤษฎีใหม่ คือ “กรอบแนวคิดพลวัตพรรคการเมืองดิจิทัลในระบอบอำนาจนิยมแข่งขัน” (The Digital Political Party Dynamics in Competitive Authoritarian Regimes Framework) ซึ่งก้าวข้ามข้อจำกัดของทฤษฎีรัฐศาสตร์ตะวันตก ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กรอบแนวคิดพลวัตพรรคการเมืองดิจิทัลในระบอบอำนาจนิยมแข่งขัน

มิติเชิงทฤษฎี	ตัวแปรเชิงประจักษ์ในนิเวศดิจิทัล	กลไกและผลลัพธ์ต่อสถาบันพรรคการเมือง
1. แรงกระตุ้นจากตัวเร่งปฏิกิริยาดิจิทัล	การก่อตัวของการกระทำแบบเชื่อมโยง (Connective Action) วัฒนธรรมแฟนดอมการเมือง (Political Fandom) อัลกอริทึมแห่งความเกลียดชังและการแบ่งขั้ว (Algorithmic Affective Polarization)	สร้างภาวะที่วาระสาธารณะเกิดขึ้นจากล่างขึ้นบนอย่างรวดเร็ว บีบให้พรรคการเมืองต้องปรับวาทกรรมแบบเรียลไทม์เพื่อรักษาความชอบธรรมทางหน้าจอ (Screen Legitimacy)
2. โครงสร้างการควบคุม และตอบโต้โดยรัฐ	ตุลาการภิวัตน์และนิติสงคราม ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน (SLAPPs) (Kheokao & Kheokao, 2025)	ทำหน้าที่เป็น “สภาวะช็อกเชิงโครงสร้าง” บดขยี้พรรคการเมืองที่มีแนวคิดปฏิรูปอย่างถอนรากถอนโคน สร้างภาวะ “ความหวาดหวั่น” (Chilling Effect) ที่บีบให้พรรคทางเลือกต้องลดเพดานอุดมการณ์ลง

ตารางที่ 3 กรอบแนวคิดพลวัตพรรคการเมืองดิจิทัลในระบอบอำนาจนิยมแข่งขัน (ต่อ)

มิติเชิงทฤษฎี	ตัวแปรเชิงประจักษ์ในเวทีดิจิทัล	กลไกและผลลัพธ์ต่อสถาบันพรรคการเมือง
3.วิถีการประยุกต์และปรับตัวของพรรค	(ก) พรรคการเมืองเคลื่อนไหวบนแพลตฟอร์ม (Platform-Movement Party) ผสมผสานพลังขบวนการสังคมเข้ากับดิจิทัล	ผลลัพธ์ (ก) มวลชนขยายตัวรวดเร็วแต่เผชิญวิกฤต สถาบันเมื่อแกนนำถูกตัดสิทธิ นำไปสู่การประนีประนอมกับชนชั้นนำ จนเสียฐานมวลชน
	(ข) พรรคปฏิปัตตินิยมอุปถัมภ์ดิจิทัล (Neo-Clientelist Digital Party) ใช้ข้อมูลขับเคลื่อนเครือข่ายผลประโยชน์	ผลลัพธ์ (ข) ทนทานต่อการถูกยุบพรรค สามารถยึดครองอำนาจรัฐได้เบ็ดเสร็จ ผ่านการประสานเครือข่ายออฟไลน์เข้ากับ เป้าหมายออนไลน์

ที่มา: ยุทธพร อิสระชัย. (2569). ตัวเร่งปฏิกิริยาดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตและอิทธิพลต่อพลวัตของพรรคการเมืองไทย (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จากตารางที่ 3 กรอบแนวคิดนี้อธิบายกลไกที่ปฏิสัมพันธ์ 3 เสา ได้แก่ การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ต (E-movements) อำนาจรัฐตอบโต้ ยุทธศาสตร์พรรคการเมืองที่ทำงานร่วมกันเพื่อกำหนดพลวัตของพรรคการเมืองในประเทศกำลังพัฒนา จากกรอบแนวคิดพลวัตพรรคการเมืองดิจิทัลในระบอบอำนาจนิยมแข่งขันและข้อถกเถียงในส่วนของการอภิปรายผล สามารถสร้างตัวแบบพลวัตพรรคการเมือง 3 เสา (The Tripartite Dynamics Model) ได้ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวแบบพลวัตพรรคการเมือง 3 เสา (The Tripartite Dynamics Model)

ที่มา: ยุทธพร อิสระชัย. (2569). ตัวเร่งปฏิกิริยาดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตและอิทธิพลต่อพลวัตของพรรคการเมืองไทย (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ตัวแบบพลวัตพรรคการเมือง 3 เล้า (The Tripartite Dynamics Model) ถูกสร้างขึ้นเพื่ออุดช่องว่างของทฤษฎีรัฐศาสตร์กระแสหลักจากตะวันตกที่มักตั้งสมมติฐานว่าเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตจะนำไปสู่การสร้างความเป็นประชาธิปไตย แต่ในบริบทของประเทศกำลังพัฒนาที่มีระบอบการเมืองแบบกึ่งอำนาจนิยมหรืออำนาจนิยมแข่งขัน (Competitive Authoritarianism) อย่างประเทศไทยนั้น ผลลัพธ์กลับมีความซับซ้อนและย้อนแย้ง การวิจัยครั้งนี้ได้สร้างสถาปัตยกรรมทางความคิดใหม่ผ่าน “ตัวแบบพลวัตพรรคการเมือง 3 เล้า” ซึ่งอธิบายการปะทะสังสรรค์ในระบอบอำนาจนิยมแข่งขัน ดังนี้

เล้าที่ 1 “ตัวเร่งปฏิกิริยาดิจิทัล” (Digital Catalyst) เป็นแรงกระตุ้นจากเบื้องล่างผ่านปฏิบัติการแบบเชื่อมโยงและวัฒนธรรมแพลตฟอร์ม บีบให้พรรคการเมืองต้องรักษาความชอบธรรมทางหน้าจอ (Screen Legitimacy)

เล้าที่ 2 “โครงสร้างการควบคุมโดยรัฐ” (State Control) รัฐเรียนรู้การตอบโต้ผ่านนิติสงครามและอำนาจนิยมดิจิทัล ทำหน้าที่เป็นสภาวะช็อกเชิงโครงสร้างเพื่อกดเพดานอุดมการณ์

เล้าที่ 3 “วิธีการปรับตัวของพรรค” (Party Adaptation) ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการปะทะ นำไปสู่ข้อค้นพบสำคัญที่หักล้างมายาคติทางการเมืองดิจิทัลที่ว่า “พรรคที่ครองพื้นที่โซเชียลมีเดียได้ จะเป็นผู้นำทางการเมืองเสมอไป” แต่ในความเป็นจริง ไม่ใช่พรรคที่ครอบครองพื้นที่โซเชียลมีเดียเพื่อต่อสู้ทางอุดมการณ์ซึ่งเปราะบางต่อนิติสงคราม แต่คือ “พรรคปฏิบัตินิยม” ที่สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่ออัปเดตระบบอุปถัมภ์ (Digital Clientelism) ของเครือข่ายบ้านใหญ่ให้มีความแม่นยำระดับรายบุคคลได้อย่างไร้รอยต่อนั่นเอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวเร่งที่เปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางการเมืองของไทยไปสู่การเมืองแบบอัลกอริทึม อย่างไรก็ตาม การศึกษาเชิงพิสูจน์ให้เห็นว่าความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นหลักประกันชัยชนะสำหรับฝ่ายเสรีนิยมเสมอไป พรรคการเมืองที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในประเทศไทยคือพรรคที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับ “ระบบอุปถัมภ์” ในโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างลงตัว ในทางกลับกัน พรรคการเมืองที่ขับเคลื่อนด้วยอุดมการณ์บนแพลตฟอร์มกลับเผชิญกับข้อจำกัดจากการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือทางการเมือง หรือที่เรียกว่า “นิติสงคราม” และอำนาจนิยมดิจิทัลของรัฐพันลึก ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมออนไลน์และพรรคการเมืองแบบแพลตฟอร์มยังไม่สามารถเอาชนะได้

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

1. ในเชิงวิชาการ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรเร่งขยายการศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับประเด็นเครือข่ายอุปถัมภ์ดิจิทัล (Digital Clientelism) เพื่อตรวจสอบว่านักการเมืองและพรรคการเมืองใช้แพลตฟอร์มอย่างไรในการเสริมสร้างระบบอุปถัมภ์ให้เข้มแข็งในยุคดิจิทัล

2. ในเชิงนโยบาย พรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ก้าวหน้าไม่ควรพึ่งพากระแสในสื่อสังคมออนไลน์เพียงอย่างเดียว แต่ต้องเร่งสร้างความเข้มแข็งของพรรคในระดับรากหญ้า ด้วยสาขาพรรคและเครือข่ายชุมชนในโลกแห่งความเป็นจริง เพื่อป้องกันการเสื่อมถอยของพรรคเมื่อเผชิญกับสงครามทางกฎหมาย

3. ในเชิงปฏิบัติการของการปฏิรูปสถาบันทางการเมือง รัฐสภาควรส่งเสริมการสร้างฐานข้อมูลแบบเปิด (Open Data) และมุ่งสู่การเป็น “รัฐสภาอิเล็กทรอนิกส์” (E-parliament) ที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความโปร่งใส ในขณะเดียวกันก็ทบทวนขอบเขตของกฎหมายเพื่อป้องกันไม่ให้กลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการยุบพรรคการเมืองได้ง่าย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยสร้างองค์ความรู้ ประจำปีงบประมาณ 2567 จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทุนวิจัยสัญญาเลขที่ รศ. 05/2567 ที่สนับสนุนการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลหลักของการวิจัย ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิประเมินเครื่องมือการวิจัย และคณะกรรมการเฉพาะกิจพิจารณารายงานการวิจัยทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์งานวิจัยนี้สำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เลขที่ใบรับรอง 037.67 รหัสโครงการวิจัย STOUIRB 2568/001.1510 และได้รับความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้งหมด โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกคนมีสิทธิที่จะถอนตัวเมื่อใดก็ได้

เอกสารอ้างอิง

- จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2566). สื่อและความรุนแรงทางการเมือง (1) สื่อมองการชุมนุมอย่างไร การรายงานข่าวก็เป็นแบบนั้น. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2569 จาก <https://prachatai.com/journal/2023/11/106982>.
- ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1. (2567, 18 ธันวาคม). นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านดิจิทัลและการเมืองไทย [บทสัมภาษณ์].
- ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2. (2567, 30 ธันวาคม). นักเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาสังคม [บทสัมภาษณ์].
- ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3. (2568, 23 มิถุนายน). ผู้แทนระดับแกนนำกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ [บทสัมภาษณ์].
- ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4. (2568, 11 มิถุนายน). ผู้แทนระดับแกนนำกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองขนาดกลาง [บทสัมภาษณ์].
- ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5. (2568, 16 มิถุนายน). ผู้แทนระดับแกนนำกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองขนาดเล็ก [บทสัมภาษณ์].
- พระครูวิรุฬปัญญาสาร และพระมหาอนันต์ เจริญศิริพัชร. (2568). นักการเมืองกับการสื่อสารในยุคดิจิทัล ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจของประชาชน. วารสารสิทธิธรรม, 3(2), 84-95.
- ยุทธพร อิศรชัย. (2566). ความสัมพันธ์และปัจจัยที่ส่งผลให้การใช้อินเทอร์เน็ตทำให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองในประเทศไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 11(1), 378-390.
- _____. (2569). ตัวเร่งปฏิกิริยาดิจิทัล: การเคลื่อนไหวทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตและอิทธิพลต่อพลวัตของพรรคการเมืองไทย (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วสุชน รักษ์ประชาไท และบัวชมพู มนต์ลักษณ์. (2567). ทานเด็ดดอกไม้ทิ้งจะยิ่งบาน?: โครงสร้างโอกาสทางการเมืองและการเกิดขึ้นของขบวนการนักศึกษาในฮ่องกง ไต้หวัน และไทย. วารสารพัฒนศาสตร์ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 7(2), 211-217.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2567). สิงหาคม 2567: จำนวนผู้ถูกดำเนินคดีทางการเมืองยอดรวม 1,956 คน ใน 1,302 คดี. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2569 จาก <https://tlhr2014.com/archives/69613>.
- ไอลอว์. (2565). การชุมนุมปี 2563 ปรึษาแห่งความเปลี่ยนแปลง: พลังก่อตัวจากไหน มีพัฒนาการอย่างไร เราเจออะไรมาบ้าง. สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.ilaw.or.th/articles/10090>.
- Bennett, W. L. & Segerberg, A. (2012). The Logic of Connective Action: Digital Media and the Personalization of Contentious Politics. Information, Communication & Society, 15(5), 739-768.

- Castells, M. (2008). The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks, and Global Governance. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 78-93.
- della Porta, D. (2015). *Social movements in times of austerity: bringing capitalism back into protest analysis*. Cambridge, Malden: Polity press.
- Gerbaudo, P. (2019). The Platform Party: The Transformation of Political Organisation in the Era of Big Data. In Chandler, D. & Fuchs, C. (Eds.), *Digital Objects, Digital Subjects: Interdisciplinary Perspectives on Capitalism, Labour and Politics in the Age of Big Data*. (pp. 187-198). London: University of Westminster Press.
- Higashijima, M. & Washida, H. (2024). Varieties of clientelism across political parties: new measures of patron–client relationships. *European Political Science Review*, 16(2), 260-280.
- Kheokao, J. & Kheokao, D. (2025). Thailand. Reuters Institute for the Study of Journalism. Retrieved April 28, 2026, from <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2025/thailand>.
- Laohabut, T. & McCargo, D. (2024). Thailand's Movement Party: The Evolution of The Move Forward Party. *Journal of East Asian Studies*, 24(1), 25-47.
- Lertchoosakul, K. (2022). *The rise and dynamics of the 2020 youth movement in Thailand*. Brussels Belgium: Heinrich-Böll-Stiftung European Union.
- Lim, M. (2025). *Social Media and Politics in Southeast Asia*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Mérieau, E. (2022). Democratic Breakdown through Lawfare by Constitutional Courts: The Case of Post “Democratic Transition” Thailand. *Pacific Affairs*, 95(3), 475-496.
- Sinpeng, A. (2024). Social Media and the DIY Politics in Thailand’s 2023 Election. *Pacific Affairs*, 97(1), 99-116.